

9. Трунов Д.Г. "Синдром сгорания": позитивный подход к проблеме. Журнал практического психолога. – 1998. – № 8. – С.84-89.
10. Форманюк Т.В. Синдром «эмоционального сгорания» как показатель профессиональной дезадаптации учителя / Т.В. Форманюк // Вопросы психологии, 1994, – № 6. – С.57-64.
11. [Диагностика синдромов профессионального стресса](http://teststress.ru/diagnostika_sindromov/koncepciya_burisha.php) / Концепция М. Буриша. Электронный ресурс. Точка доступа : http://teststress.ru/diagnostika_sindromov/koncepciya_burisha.php

Анотація

В статті розглядається проблема взаємозв'язку синдрому емоційного вигорання в професійній діяльності вчителя та індивідуального стилю його педагогічного спілкування.

Анотация

В статье рассматривается проблема взаимосвязи синдрома эмоционального выгорания в профессиональной деятельности учителя и индивидуального стиля его педагогического общения.

Summary

The problem of intercommunication of the emotional burning down syndrome in professional activity of teacher and individual style of his pedagogical intercourse are examined in the article.

Ключові слова: емоційне вигорання, стиль педагогічного спілкування.

Ключевые слова: эмоциональное выгорание, стиль педагогического общения.

Key words: emotional burning down, style of pedagogical intercourse.

Подано до редакції 15.10.2012.

УДК 37.011.31:37.018.58:378.015.31

©2012

Хацяюк Н.С.

РОЗВИТОК ПРОФЕСІЙНОЇ МАЙСТЕРНОСТІ ВЧИТЕЛЯ “ШКОЛИ МАЙБУТНЬОГО”

Постановка проблеми у загальному вигляді... Глибокі соціальні зміни, які відбуваються в суспільстві, вимагають нових підходів до розвитку освіти, а також до проблеми формування професійної майстерності учителя. Сьогодні сучасне суспільство потребує педагога, здібного до сприйняття нових ідей, ухвалення нестандартних рішень, до активної участі в інноваційних процесах, готового стабільно і компетентно вирішувати професійні дослідницькі завдання.

В умовах гуманізації, гуманітаризації змісту та технологій освіти, демократизації усього шкільного життя, орієнтації на розвиток особистості учня особливого значення набувають питання розвитку професійної майстерності вчителя і, перш за все, ті, що повинні вирішуватися безпосередньо в самій школі, тобто там, де відбувається повсякденна педагогічна діяльність. А це передбачає принципово новий підхід до організації внутрішньошкільної науково-методичної роботи, яка має бути направлена, по-перше, на самоактуалізацію педагога, що виражається в його особовому і професійному зростанні, виявленні і реалізації власних актуальних і потенційних можливостей; по-друге, на формування мотивації вчителів щодо освоєння перспективного педагогічного досвіду, ведення експериментальної роботи, моніторингу змін у навчально-виховному процесі.

“Школа майбутнього” – це своєрідний еталон організації навчально-виховного процесу в загальноосвітньому навчальному закладі. Отже, проблема розвитку професійної майстерності вчителя “Школи майбутнього” набуває особливої актуальності, оскільки підняти навчально-виховний процес на якісно новий рівень неможливо без високого рівня професійної готовності тих, хто безпосередньо запроваджує в життя соціальне замовлення суспільства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми...

Аналіз психолого-педагогічної літератури свідчить, що вчені приділяють велику увагу розробці вимог до учительської професії (Ф.Гоноболін, В.Сластьонін); умінням і якостям, необхідним учителеві (А.Маркова); розробці професіограм (В.Сластьонін); моделі діяльності вчителя (Н.Кузьміна, Л.Набока О.Перехейда, Л.Скрипник); моделі педагогічної культури (В.Гриньова, І.Ісаєв); складовим професійної майстерності (І.Зязюн, В.Лізінський, М.Касьяненко); підвищенню професійної компетентності педагогів (І.Вовчук); розвитку професійної майстерності вчителя (В.Крижко, Є.Павлютенков); концепції творчої педагогічної діяльності (О.Виговська); конструюванню інноваційної методичної системи педагога (Т.Перекрестова); складових інноваційної та суспільної компетентностей вчителів (Л.Ващенко, О.Чинок); діагностиці професійної діяльності вчителя та його професійної майстерності (В.Беспалько, І.Зверєва).

Разом із тим, проблема розвитку професійної майстерності педагогічних працівників експериментальних загальноосвітніх навчальних закладів не дістала достатнього відображення у психолого-педагогічній літературі. Серед авторів, які приділяють увагу цій проблемі, відсутня єдність у підходах до її розроблення.

Формулювання цілей статті... Мета нашого дослідження полягає у здійсненні теоретичного аналізу підходів до розвитку професійної майстерності вчителів; створенні моделі професійного зростання педагога “Школи майбутнього” в рамках внутрішньошкільної науково-методичної роботи; розкритті етапів професійного зростання педагогічних працівників “Шкіл майбутнього”.

Виклад основного матеріалу дослідження... Професійна майстерність, на думку Є.Барбіної, є “процесом і результатом творчої професійної діяльності, інтеграцією особистісних якостей конкретного виконавця з діяльністю сутністю відповідної професії, інтегрованим показником ступеня готовності конкретної людини до виконання професійних обов’язків учителя й вихователя” [1, с. 37]. Ми повністю погоджуємося з дослідницею та визначаємо професійну майстерність як комплекс професійних знань, властивостей особистості, які у сукупності з мотивацією забезпечують високий результат професійного становлення вчителя, що характеризується творчістю і базується на рефлексії.

У психолого-педагогічних дослідженнях виділяється розмаїття підходів до визначення моделей розвитку професійної майстерності. Розглянемо деякі з них.

За характером подолання труднощів педагогічної діяльності, за інтенсивністю розвитку педагогічних здібностей та оволодінню майстерністю Н.Кузьміна [5] виділяє три типи вчителів. До першого типу вчителів дослідниця відносить вчителів, які з першого року роботи впевнено і швидко йдуть до оволодіння педагогічною майстерністю. Це обумовлено наступними причинами: яскраво виражена педагогічна спрямованість вчителів (бажання бути не просто вчителем, а вчителем-майстром); високе почуття відповідальності за результати своєї праці; моральна та психологічна підготовленість до педагогічної праці; активне прагнення оволодіти педагогічною майстерністю; творче прагнення переробити чужий досвід. До другого типу, відносяться вчителі, які опановують майстерністю, але йдуть до неї складним шляхом, докладаючи багато зусиль і старання. До третього – вчителі, педагогічні здібності яких не досягають високого рівня розвитку, незважаючи на допомогу з боку колективу та керівництва. Ми підтримуємо думку Н. Кузьміної, що інтенсивне оволодіння педагогічною майстерністю, спостерігається в педагогічному колективі тільки тоді, коли в ньому ведеться систематична методична робота.

Значний інтерес для нашого дослідження становить проект О.Перехейди [9] “Підвищення професійної майстерності й духовної культури педагогів”, який розглядає модель духовного збагачення гуманітарного контексту підвищення професійної майстерності педагога за допомогою професійних педагогічних компетентностей: світоглядна, культурологічна, комунікативна, управлінська, креативна, гуманістична. Автор вважає, що сьогодні необхідні нові форми й новий зміст професійного розвитку педагога, які пов’язані з пошуком індивідуальних способів існування учителя в професії, з накопиченням його досвіду, самоінтеграцією.

У контексті нашого дослідження заслуговує на увагу пропозиція І.Вовчук [4], в якій роботу з підвищення професійної компетентності педагогів пропонується вирішувати диференційовано з урахуванням індивідуальних особливостей педагогів. За допомогою науково-методичної ради проводиться анкетування всього педагогічного колективу, далі за підсумками анкет в педагогічному колективі проглядаються чотири групи вчителів, які по-різному підготовлені до роботи в інноваційному режимі. Цілі та зміст діяльності для кожної групи такі:

- “активні прихильники інновацій” – робота у творчих групах, активні семінари, занурення, тренінги, відкриті уроки;
- “інертні” – участь у семінарах, педагогічних радах, тренінги, науково-дослідницька діяльність;
- “традиційники” – відображення результатів і досягнень, робота в шкільних методичних об’єднаннях, отримання інформації на педагогічних радах і нарадах;
- “байдужі” – введення у проблему, порівняння результатів, ознайомлення з думками, вивчення практичного досвіду.

Слід також звернути увагу на дослідження Є.Павлютенков і В.Крижко [7], які розглядають розвиток професійної майстерності вчителя у три підетапи: адаптація (адаптуючий фахівець), стабілізація (стабільно функціонуючий фахівець), перетворення (учитель-інноватор). Усі задачі методичної роботи (з точки зору руху вчителя до висот професійної майстерності) автори розділяють на задачі подолання прогалин у підготовці вчителя, задачі пристосування до вимог, що змінюються, і задачі якісного творчого росту.

Перейти від учителя-предметника до вчителя-творця, стати професіоналом, майстром педагогічної справи О.Виговська [3] пропонує за умови впровадження в практику роботи вчителів концепції творчої педагогічної діяльності. У класичній педагогічній діяльності вчитель може почувати себе творцем лише в одному із чотирьох її компонентів (ціль, зміст, засоби, результат) – у виборі засобів: методів, прийомів та форм організації навчально-виховної та пізнавальної діяльності учнів, тому він відчуває обмеженість у прояві власної творчості. Адже творча педагогічна діяльність, на думку дослідниці (і ми повністю погоджуємося), спрямована на розвиток і саморозвиток вчителя й під час цієї діяльності вчитель сам визначає цілі, зміст, засоби та оцінює результат.

Слід також виділити технологію конструювання інноваційної методичної системи вчителя Т.Перекрестової [8]. Автор зазначає, що в інноваційній школі дослідна діяльність учителя є складовою частиною педагогічної діяльності і реалізується у формі дослідно-експериментальної роботи. Вдосконалення майстерності та професіоналізму педагогів відбувається в процесі дослідницької діяльності, включення в інноваційний пошук, в дослідно-експериментальну роботу, в безперервне творче переосмислення дійсності.

Можна погодитися з теоретичною моделлю та уніфікованою програмою підготовки педагога-дослідника, які на рівні функціонування методичної служби запропоновані Л.Набокою та Л.Скрипник [6]. Серед дослідницьких якостей педагога науковці визначають:

- розвинені інтелектуальні здібності: загальний інтелект, творче та емотивно-інтуїтивне мислення, творче опанування досвідом;
- інноваційний потенціал: усвідомлена потреба в науково-дослідній діяльності, творча здатність генерувати та продукувати нові уявлення та ідеї, проектувати й моделювати їх у практичних формах;
- знання і навички навчально-пошукової і дослідницької діяльності: володіння методикою педагогічних досліджень, використання науково-інформаційних джерел, навички створення програм навчально-дослідної діяльності;
- здатність до проєктивної діяльності: вміння перспективного визначення результатів діяльності, вміння працювати над обраною науково-методичною темою, психолого-педагогічне проєктування особистісної розвивальної взаємодії суб'єктів навчально-виховного процесу.

А от Л.Ващенко виявляє інноваційну компетентність педагогів до змін одним із факторів інноваційного середовища. Основними показниками інноваційної компетентності дослідниця вважає вміння реалізувати освітні новації відповідно до науково-методичних вимог, забезпечення організації процесу розгортання нововведень, здатність здійснювати самооцінювання та самоконтроль власного інноваційного пошуку [2, с. 28].

Сьогодні вчитель діє у визначеній суспільно-політичній діяльності, яка впливає на систему освіти, тому він повинен знати ключові питання, пов'язані із функціонуванням освіти у державному, європейському та світовому контексті. Це, як зазначає О.Чинок визначає суспільну компетентність діяльності педагога. До важливих напрямів з огляду на суспільну компетентність дослідниця відносить: світові напрями в освіті, освітню політику, знання законів, етику в роботі вчителя. Модель професійної компетентності вчителя, яка розроблена автором, визначає такі складові діяльності педагога: вчиться, інформує, вказує на джерела інформації; допомагає іншим розвиватися; використовує знання та досвід учасників навчання; розвивається в особистому на професійному плані; планує свою роботу і проводить моніторинг; здобуває фінансову підтримку своєї діяльності; мотивує, заохочує інших задуматися і взяти відповідальність за свій розвиток; спільно з іншими створює систему освіти [10, с. 70].

На основі аналізу моделей розвитку професійної майстерності вчителів ми дійшли висновку, що для розвитку професійної майстерності вчителя педагогів експериментального загальноосвітнього навчального закладу треба об'єднати у динамічні групи відповідно до їх кваліфікаційної категорії та незалежно від предмета, який викладається. Таким чином в "Школі майбутнього" створюється п'ять груп, які відображують рівні професійного зростання вчителів.

Так, перший рівень, мотиваційний, направлений на формування науково-педагогічної спрямованості педагогічних працівників, стаж роботи яких становить до трьох років або вони відповідають кваліфікаційній категорії "спеціаліст". Метою цього рівня є адаптація та мотивація вчителя-початківця. Задача – реалізація теоретичних знань у практичній діяльності. Зміст роботи з молодими вчителями полягає у виробленні позитивного відношення до педагогічної діяльності, усвідомлення своїх професійних здібностей; формуванні посадових умінь та навичок; поглибленні педагогічних знань, методології навчання; підвищенні освітнього, науково-методичного та культурного рівня молодого вчителя; навчанні технології сучасного уроку; вивченні передового педагогічного досвіду.

Для формування майстерності та творчої індивідуальності молодого педагога створюється Школа розвитку та саморозвитку молодого вчителя, в рамках якої організовується наставництво. Перевага віддається індивідуальним формам роботи таким, як: співбесіда, індивідуальні консультації, відвідування уроків досвідчених учителів, практичні заняття.

Вчителі другої кваліфікаційної категорії віднесені нами до прогностичного рівня, який спрямований на формування основ науково-педагогічного і методичного мислення педагогічних працівників. Мета – формування основ ключових, предметних і спеціальних компетенцій. Зміст роботи з педагогами цієї групи включає розвиток професійної компетентності вчителя; удосконалення педагогічних здібностей; вивчення сучасних освітніх технологій та їх використання у навчально-виховного процесі; розвиток вмінь, які дозволяють відбирати методики, які найбільше відповідають конкретним умовам праці, індивідуально-психологічним особливостям учнів.

Третій рівень зростання вчителя – когнітивний, до нього входять вчителі першої кваліфікаційної категорії. Робота з даною категорією працівників направлена на формування науково-педагогічної культури. Метою роботи з педагогами цього рівня є удосконалення психолого-педагогічної компетенції, загальної і професійної культури. Зміст діяльності полягає у формуванні психолого-педагогічної ерудиції, гармонії інтелектуальних і моральних якостей, загальної і національної культури; удосконаленні роботи на основі аналізу свого досвіду; виробленні індивідуального стилю діяльності; впровадженні елементів передового педагогічного досвіду.

Вдосконалення фахового рівня, розвиток творчої активності вчителів прогностичного та когнітивного рівнів відбувається у Школі вдосконалення педагогічної майстерності, основними формами роботи якої є опрацювання наукової та методичної літератури, ознайомлення з передовим досвідом, проведення практичних та семінарських занять, дискусій, взаємовідвідування уроків. Крім того, педагоги цих рівнів приймають активну участь у роботі шкільних та міських методичних об'єднань, роботі творчих груп.

Наступний рівень професійного зростання – творчий. На цьому рівні працюють вчителі вищої кваліфікаційної категорії, мета якого – розвиток творчої індивідуальності педагога. Зміст роботи з цією категорією вчителів включає самореалізацію вчителя на основі усвідомлення себе творчою індивідуальністю; пошук і використання оригінальних прийомів або цілісних оригінальних систем навчання і виховання; оволодіння інноваційними методиками й технологіями та активне їх використання у професійному середовищі; продукування оригінальних, інноваційних ідей; впровадження передового педагогічного досвіду.

Вчителі-методисти утворюють найвищий рівень професійного зростання педагогів – науково-дослідний. Метою цього рівня є удосконалення науково-дослідницьких компетенцій, необхідних для здійснення інноваційної діяльності. Вчителі-методисти опановують технології експериментальної та науково-дослідної діяльності, оволодіють технікою організації педагогічного дослідження, узагальнюють та демонструють результати своєї діяльності, вивчають і оцінюють значущість своїх оригінальних ідей або нових прийомів інших вчителів, складають авторські програми, створюють методичні розробки.

Вчителі двох останніх рівнів працюють у Школі вищої педагогічної майстерності, залучаються до роботи науково-методичної ради закладу, є організаторами і активними учасниками науково-практичних конференцій.

Висновки... Формування професійної майстерності вчителя, якщо розглядати її з процесуально-особистісного боку, є процесом професійного зростання вчителя, розвитку його творчого потенціалу, що дуже необхідне для вирішення проблем сучасної школи.

Таким чином, для розвитку професійної майстерності вчителів “Шкіл майбутнього” пропонуємо в рамках внутрішньошкільної науково-методичної роботи організувати динамічні групи педагогічних працівників відповідно до рівня їх професійної діяльності. В кожній групі методичне навчання педагогів закладу повинно бути спрямовано на поетапне професійне зростання вчителя за мотиваційним, прогностичним, когнітивним, творчим чи науково-дослідним рівнем.

Результати проведеного дослідження не вичерпують усіх аспектів означеної проблеми. Перспективи дослідження ми бачимо в розробці планів методичного навчання для кожного визначеного рівня професійного зростання вчителів.

Література

1. Барбина Е.С. Формирование педагогического мастерства в системе непрерывного педагогического образования / Е.С.Барбина. – К.: Вища школа, 1997. – 153 с.
2. Ващенко Л.М. Методика оцінювання інноваційних змін в освіті / Л.М.Ващенко // Соціальна педагогіка. – 2006. – № 1. – С. 20-31.
3. Виговська О.І. Творча педагогічна діяльність як особистісно орієнтована. Авторська концепція, технологія / О.І.Виговська // Директор школи, ліцею, гімназії. – 2002. – № 4. – С. 70-76.
4. Вовчук І. Профкомпетентність в інноваційній школі / І.Вовчук // Відкритий урок. – 2010. – № 5. – С. 12-15.
5. Кузьміна Н.В. Формирование педагогических способностей /Н.В.Кузьмина. – Л., 1961. – 98 с.
6. Набока Л. Як підготувати педагога-дослідника? / Л.Набока, М.Скрипник // Директор школи, ліцею, гімназії. – 2002. – № 4. – С. 91-96.
7. Павлютенков Є.М. Організація методичної роботи / Є.М.Павлютенков, В.В.Крижко. – Х. : Вид. група «Основа», 2005. – 80 с.
8. Перекрестова Т.С. Как разработать и реализовать авторскую методическую систему учителя / Т.С.Перекрестова // Начальная школа. – 2004. – № 12. – С. 7-12.
9. Перехейда О. Гуманітарний контекст підвищення професійної майстерності педагога / О.Перехейда // Директор школи, ліцею, гімназії. – 2010. – № 4. – С. 191-206.
10. Чинок О. Майстерня школи: школа для всіх і кожного/О.Чинок // Директор школи, ліцею, гімназії. – 2009. – № 2. – С. 60-72.

Анотація

У статті розглянуто моделі розвитку професійної майстерності педагогів загальноосвітніх навчальних закладів. Запропоновано модель професійного зростання вчителя “Школи майбутнього” в рамках внутрішньошкільної науково-методичної роботи. Надано характеристику етапів професійного зростання педагогічних працівників “Шкіл майбутнього”.

Аннотация

В статье рассмотрены модели развития профессионального мастерства педагогов общеобразовательных учебных заведений. Предложена модель профессионального роста учителя “Школы будущего” в рамках внутришкольной научно-методической работы. Предоставлена характеристика этапов профессионального роста педагогических работников “Школ будущего”.

Summary

In the article the model of professional skill development of teachers in educational institutions was considered. The model of teacher professional advancement in "School of future" in the course of in-school scientific-methodological work was offered. The characteristic of professional advancement stages of pedagogical workers of "School of future" was given.

Ключові слова: «Школа майбутнього», професійна майстерність, модель професійного зростання вчителя.

Ключевые слова: «Школа будущего», профессиональное мастерство, модель профессионального роста учителя.

Key words: "School of future", professional skill, model of teacher professional advancement.

Подано до редакції 26.09.2012.

Рекомендовано до друку канд.пед.наук, доц.Скоробогатовою М.Р.

УДК 37.013.83

©2012

Чепурченко О.В.

ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ПРОФЕСІЙНОГО РОЗВИТКУ ШКІЛЬНИХ БІБЛІОТЕКАРІВ У СИСТЕМІ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ

Постановка проблеми у загальному вигляді... На сучасному етапі розвитку суспільства пріоритет інформації, набуття інформаційними ресурсами статусу стратегічних зумовлює відношення до інформації як до важливого фактору, що визначає різні напрямки розвитку суспільства, висуває нові вимоги не тільки до людини, а й до освіти теж. Одним з важливих соціальних інститутів, що забезпечують доступ учнів до інформації, є шкільні бібліотеки, для яких організація інформаційної освіти, підвищення інформаційної культури учнів наразі є першочерговим завданням. Це обумовлює не тільки необхідність володіння бібліотекарем традиційними професійними знаннями й уміннями (з обслуговування, бібліографування, каталогізації, обробки інформації тощо), а й розвиток психолого-педагогічної, інформаційно-комунікаційної компетентностей, володіння інноваційними технологіями тощо. Тож, проблема полягає в необхідності пошуку принципово нових підходів до професійної підготовки шкільних бібліотекарів, визначенні й обґрунтуванні педагогічних умов, завдяки яким буде здійснюватись професійний розвиток шкільних бібліотекарів у системі післядипломної педагогічної освіти.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми... У процесі дослідження проблеми професійного розвитку шкільних бібліотекарів у системі післядипломної педагогічної освіти вихідними стають положення педагогічної і психологічної наук, що розглядають особливості навчання й професійного становлення дорослої людини (Б.Анальєв, М.Бахтін, С.Вершловський, С.Змеєв, І.Зязюн, А.Колесникова, Н.Кузьміна, С.Максименко, М.Ноулз, В.Роменець, С.Рубінштейн, Н.Самоукіна, І.Цимбалюк); роль післядипломної освіти у професійному вдосконаленні працівників освіти (Л.Даниленко, Г.Єльников, Н.Клокар, С.Крисюк, В.Кудрявцева, А.Кузьмінський, В.Маслова, О.Наумець, В.Олійник, В.Онушкін, В.Пуцов, Н.Протасова, В.Семиченко, Т.Сорочан); особливості професійної діяльності бібліотекарів (Ю.Авраєва, Г.Алтухова, В.Бабич, О.Ванєєв, С.Головка, В.Голубченко, С.Єфремова, Н.Збаровська, О.Зуєва, Г.Іванова, В.Ільганаєва, Г.Кисловська, І.Луцьова, Л.Ляшенко, С.Матліна, А.Метейко, Г.Паршукова, П.Рогова, Г.Ситник, Е.Сукіасян, О.Хімчук, Г.Шелестова, А.Чачко, Н.Чиренко та ін.). Проте, незважаючи на наукові пошуки шляхів професійного розвитку шкільних бібліотекарів, аналіз вітчизняних і зарубіжних джерел показав недостатнє теоретичне і практичне вирішення цієї проблеми, необхідність визначення й обґрунтування педагогічних умов, завдяки яким має відбуватися професійний розвиток шкільних бібліотекарів у системі післядипломної педагогічної освіти.

Формулювання цілей статті... Мета даної статті полягає у визначенні й обґрунтуванні педагогічних умов професійного розвитку шкільних бібліотекарів у системі післядипломної педагогічної освіти.

Виклад основного матеріалу дослідження... Поняття "професійний розвиток" в енциклопедичному значенні подане як "процес формування суб'єкта професійної діяльності, тобто системи певних властивостей в умовах неперервної професійної освіти, самовиховання та здійснення професійної діяльності" [2, с. 733]. У контексті нашого дослідження важливим у цьому визначенні є те, що професійний розвиток здійснюється передусім в умовах неперервної професійної освіти, яка охоплює допрофільне і профільне навчання у загальноосвітніх, професійно-технічних, вищих та післядипломних навчальних закладах.

Професійний розвиток шкільних бібліотекарів у системі післядипломної педагогічної освіти буде ефективним, якщо будуть створені відповідні педагогічні умови. Зазначимо, що умови – це обставини, особливості реальної дійсності, за яких відбувається або здійснюється що-небудь [1, с. 1295]. У контексті досліджуваної проблеми – педагогічні умови – це особливості професійного розвитку шкільних бібліотекарів у системі післядипломної педагогічної освіти.

Визначаючи педагогічні умови професійного розвитку шкільних бібліотекарів, ми враховували такі чинники, як глобальні зміни на ринку праці; впровадження в роботу бібліотек новітньої техніки та інноваційних